

Warszawa, dnia 26 maja 2021 r.

Przewodniczący Klubu Parlamentarnego
Koalicja Obywatelska - Platforma Obywatelska,
Nowoczesna, Inicjatywa Polska, Zieloni
Cezary Tomczyk

Fundacja Panoptykon
ul. Orzechowska 4 lok. 4
02-068 Warszawa

Szanowni Państwo,

w nawiązaniu do pisma skierowanego w dniu 13 maja 2021 r. do Klubu Parlamentarnego Koalicja Obywatelska – Platforma Obywatelska, Nowoczesna, Inicjatywa Polska, Zieloni w sprawie uprawnień oraz zasad kontroli nad Policją oraz służbami specjalnymi, poniżej przekazuję odpowiedzi na zawarte w nim pytania:

1) Jaka jest Państwa ogólna ocena uprawnień Policji i służb specjalnych do prowadzenia działań „inwigilacyjnych” (kontrola operacyjna, czynności operacyjno-rozpoznawcze) – czy powinny one rosnąć, czy być zmniejszane oraz czy poziom kontroli nad ich wykorzystywaniem jest wystarczający?

Kontrola nad czynnościami operacyjno-rozpoznawczymi w naszym kraju nie działa prawidłowo. Co więcej, przepisy o inwigilacji naruszają kluczowe prawa i wolności obywateli gwarantowane przez Konstytucję RP i prawo europejskie. Obecne działania służb zarządzanych przez PiS naruszają w myśl Konwencji o ochronie praw człowieka prawo do prywatności i skutecznego środka odwoławczego. Niekontrolowana inwigilacja narusza nie tylko prywatność obywatela, ale przede wszystkim prawa i wolności. Brakuje także skutecznej kontroli zewnętrznej udostępniania służbom danych telekomunikacyjnych, pocztowych i internetowych. Kontrola zagwarantowana ustawowo jest w większym stopniu iluzoryczna. Co ważne, brakuje możliwości monitorowania treści

pozyskanych danych, co przekłada się uniemożliwieniem oceny przez sądy, czy zdobycie danych, było zgodne z konstytucyjnymi zasadami ograniczania praw i wolności obywateli, konieczne i proporcjonalne.

Jednocześnie uważamy, że Policja powinna mieć takie uprawnienia, aby skutecznie i efektywnie zwalczać przestępczość i ścigać przestępców. Dotyczy to także czynności operacyjno-rozpoznawczych. Nie znaczy to jednak, że czynności te, jako głęboko ingerujące w prywatność obywateli, mogą być sprawowane bez kontroli. Parlamentarzyści Klubu Parlamentarnego Koalicja Obywatelska nie kwestionują możliwości stosowania różnych form działań operacyjnych przez służby specjalne, podkreślają jednak, że bezsprzecznie muszą zostać zagwarantowane obywatelom konstytucyjne prawa i wolność. Obowiązujące przepisy muszą być kompromisem pomiędzy bezpieczeństwem obywateli a ich prawem do prywatności.

2) Jakie zmiany uważacie Państwo za niezbędne w obszarze prowadzenia przez Policję i służby specjalne działań „inwigilacyjnych”?

Wprowadzenie zmian w zakresie zasad działań operacyjnych jest konieczne. Przyjęta w 2016 roku ustawa inwigilacyjna i ustawa antyterrorystyczna zwiększyła uprawnienia służb, nie wprowadzając mechanizmów kontroli. Nie zagwarantowano trwałych struktur organizacyjnych w ramach sądów, które miałyby zajmować się tą działalnością. Nie zapewniono dodatkowych środków finansowych i kadrowych na ten cel. Taki stan rzeczy ogranicza możliwość desygnowania sędziów, dla których kontrola działalności inwigilacyjnej byłaby aktywnością priorytetową. Sędziów, którzy mogliby być wyspecjalizowani w tej kwestii i posiadać odpowiedni aparat urzędniczy.

Niezbędne jest utworzenie niezależnego organu kontrolującego służby specjalne oraz realne wzmocnienie nadzoru przez Komisję do Spraw Służb Specjalnych. Powołanie takiego niezależnego organu eksperckiego, znacząco wpłynie na poprawę kontroli działalności inwigilacyjnej. Organ ten byłby niezależny od władzy wykonawczej, jego członkowie mieliby gwarancję neutralności politycznej. Neutralność polityczna to jedna z przesłanek przyznania uprawnień dostępu do informacji na temat działalności inwigilacyjnej służb specjalnych. Podstawowym zadaniem tego organu byłoby bieżące

kontrolowanie działalności służb specjalnych, które funkcjonują nieprzerwanie. Nieustanna działalność wymusza duży stopień specjalizacji wokół tematów związanych z inwigilacją. Chodzi o znajomość aspektów prawnych i kwestii technicznych.

Ważnym zadaniem organów eksperckich byłoby rozpatrywanie skarg obywateli na działalność służb specjalnych. W Polsce na ten moment brak jest rozwiązań instytucjonalnych w tym zakresie.

3) Czy prowadzą Państwo prace koncepcyjne lub przygotowali Państwo projekty zmian legislacyjnych w tym obszarze?

W ostatnich latach parlamentarzyści zainteresowani sprawami praw człowieka, a także bezpieczeństwa wewnętrznego prowadzili - w różnym zakresie - prace studialne nad rozwiązywaniem problemów związanych z niewystarczającą kontrolą stosowania czynności operacyjno-rozpoznawczych.

4) Czy popieracie Państwo przedstawioną przez Rzecznika koncepcję powołania niezależnej instytucji zajmującej się kontrolą nad działalnością Policji i służb specjalnych?

Proponowane przez Rzecznika Praw Obywatelskich rozwiązania w zakresie powołania niezależnej instytucji zajmującej się kontrolą nad wykonywaniem czynności operacyjno-rozpoznawczych przez Policję i inne służby, uważamy za celowe i potrzebne. Organy inwigilacyjne otrzymały olbrzymie uprawnienia dla zbierania informacji o obywatelach, pozostając praktycznie bez kontroli. Taki stan rzeczy zachwiał kluczowymi prawami i wolnością obywateli zagwarantowanymi w Konstytucji RP i prawie europejskim. Wręcz koniecznym jest jak najszybsze stworzenie niezależnej instytucji, która badałaby, jakie informacje i na jakiej podstawie służby zbierają o obywatelach.

5) Czy popieracie Państwo przedstawioną przez Rzecznika koncepcję nałożenia na Policję i służby specjalne obowiązku informowania osób poddanych inwigilacji o tym fakcie (np. 12 miesięcy po zakończeniu działań)?

Obywatele mają prawo do informacji, że państwo ich inwigilowało. Brak kontroli nad działaniami służb, które mogą korzystać ze swoich szerokich uprawnień bez jakichkolwiek realnych ograniczeń, sprowadza się do naruszania podstawowych praw

człowieka, a zwłaszcza prawa do prywatności, wolności i skutecznego środka odwoławczego.

Koncepcja nałożenia na Policję i inne służby obowiązku informowania obywateli objętych czynnościami operacyjno-rozpoznawczymi, wydaje się w założeniu słuszna. Jednakże trzeba pamiętać o złożoności działań związanych ze zwalczaniem przestępczości i ważnymi argumentami stojącymi za potrzebą zachowania informacji o stosowaniu kontroli operacyjnej w tajemnicy.

Z poważaniem

PRZEWODNICZĄCY KLUBU PARLAMENTARNEGO
KOALICJA OBYWATELSKA - PLATFORMA OBYWATELSKA,
NOWOCZESNA, INICJATYWA POLSKA, ZIELONI

Cezary Tomczyk